

Innhold

Forord	v
Innholdsfortegnelse	viii
Lister over bokser, kart, figurer og tabeller	xiii
Forkortelser	xv
Kapittel 1 Hva er internasjonal politisk økonomi?	1
Kapittel 2 Den globale politiske økonomiens historie	27
Kapittel 3 Teoretiske perspektiver i Internasjonal Politisk Økonomi	64
Kapittel 4 Gjeld, finanskriser og finansialisering	111
Kapittel 5 Handelspolitikk	157
Kapittel 6 Det globale produksjonssystemet: multinasjonale selskaper, verdikjeder og næringspolitikk	203
Kapittel 7 utfordringer i IPØ	256
Økonomisk ordliste	286
Litteratur	320
Stikkord	333

Innholdsfortegnelse

Forord	v
Lister over bokser, kart, figurer og tabeller	xiii
Forkortelser	xv
Kapittel 1	
Hva er internasjonal politisk økonomi?	1
1.1 Hvorfor studere IPØ?	1
1.2 Hvem og hva driver samspillet mellom politikk og økonomi?	3
1.3 Hva er politikk og økonomi?	6
Hva er politikk?	6
Tre betydninger av ordet politikk	8
Hva er økonomi?	10
1.4 Risiko, stabilitet og endring. Viktige utviklingstrekk i IPØ	12
Globaliseringen utfordres – og stanser?	12
Økt økonomisk og sosial ulikhet	14
Økonomisk nasjonalisme og økt vekt på identitet	15
Det økonomiske tyngdepunktet flytter til Asia	16
Digitalisering – ny teknologi	17
Klimakrisen – grønt skifte	18
1.5 Veikryss og veivalg	19
Kollektiv handling eller egeninteresse?	20
Mellomstatlig konflikt eller samarbeid?	21
Makt – spredning eller konsentrasjon?	22
Hva slags verden?	24
1.6 Om boken	26

Kapittel 2

Den globale politiske økonomiens historie	27
2.1 Handelssystemet fra antikken til andre verdenskrig	28
Oldtidens silkeveier	28
Kolonitidens handelssystem	29
Industriell revolusjon	31
2.2 Det monetære systemet fra middelalderen til andre verdenskrig	35
Bankvesenet vokser fram	36
Gullstandarden og britisk hegemoni 1870–1914	37
Første verdenskrig	40
Mellomkrigstiden – børsfall og depresjon	42
2.3 Bretton Woods-perioden 1944–1971	45
Bretton Woods etableres	45
Bretton Woods' indre spenninger	47
Bretton Woods bryter sammen 1971	49
2.4 Finanssystemet etter Bretton Woods	52
Integrasjon av finansmarkedene	52
Finansielle kriser 1980–2002	53
2.5 Handelsregimet etter andre verdenskrig	57
GATT etableres	57
Fra GATT til WTO – handelssamarbeidet institusjonaliseres	58
Andre viktige internasjonale økonomiske institusjoner	62

Kapittel 3

Teoretiske perspektiver i Internasjonal Politisk Økonomi	64
3.1 Klassiske perspektiver på politisk økonomi – fra merkantilisme til nyliberalisme	64
Merkantilismen	65
Det liberale perspektivet	66
Økonomisk nasjonalisme	71
Det marxistiske perspektivet	73
Nyklassisk økonomi – den marginalistiske revolusjonen	76
Keynesianisme – politikken tilbakekomst i økonomifaget	79
Nyliberalisme	83
3.2 Teoretiske perspektiver i moderne IPØ	84
IPØ som fagfelt innenfor studiet av internasjonal politikk	85
Realistisk IPØ	87

Liberal institusjonalisme	94
Nymarxisme	99
Konstruktivisme	102
Teoretisk mangfold i IPØ	104
3.3 Forholdet mellom nasjonal og internasjonal økonomisk politikk	105
Globalisering	106
Nasjonale interessegruppers makt	108
Kapittel 4	
Gjeld, finanskriser og finansialisering	111
4.1 Finans og økonomisk teori	112
Det konvensjonelle, nyklassiske synet på finans	112
Et keynesiansk perspektiv på finans	114
4.2 Et keynesiansk perspektiv på finansiell ustabilitet	116
4.3 Finansialisering – en diagnose for vår tid	119
4.4 Finanskrisen (som begynte) i USA	129
Faktor 1: Lave renter i oppgangstider	130
Faktor 2: Usikkerhet forstått som risiko – de visste ikke hvilken verden de levde i	132
Faktor 3: Kredittgivning: frikopling mellom beslutning og ansvar	134
Faktor 4: Videre salg av kreditt: destruktiv finansiell innovasjon	134
Faktor 5: Ulikhet, lånefinansiert boble og krise	135
Faktor 6: Et eget moralsk univers	137
Faktor 7: Finansialisering og politisk makt	138
4.5 Fra finanskrisen til europeisk gjeldskrise	140
Euroboblen	141
En maksimalt uheldig kombinasjon	144
Kampen om kriseforståelsen	146
Covid-19 og EU	151
4.6 Oppsummering: to institusjonaliserte varianter av kapitalismen	152
Kapittel 5	
Handelspolitikk	157
5.1 Handelsmønsteret: hva, hvor, hvem?	159
Utviklingstrekk i handelen	160

5.2	Regelverk og styring av den globale handelen	163
	WTO viderefører GATT i en revidert og utvidet utgave	164
	Beslutningssystemet i WTO	168
	WTO under press	170
5.3	Alternativer til WTO	172
	Bilaterale handelsavtaler	173
	Regionale handelsavtaler	175
	EU	176
	Regionens fordeler – og svakheter	178
	Plurilaterale avtaler	180
5.4	Gir handel økt økonomisk vekst og velstand?	183
	Handel og velstand – et spørsmål om institusjoner til fordeling	190
5.5	Handel, økonomisk nasjonalisme og makt	192
	Proteksjonisme	195
5.6	Oppsummering	201

Kapittel 6

Det globale produksjonssystemet: multinasjonale selskaper,

	verdikjeder og næringspolitikk	203
6.1	Om multinasjonale selskaper og deres betydning	204
	Hvorfor har vi selskaper?	204
	Selskapenes vekst	206
	Oppkjøp og sammenslåinger	208
	Andre forklaringer på vekst	209
	Selskapenes rolle i produksjonssystemet	209
	Markedsmakt	211
6.2	Direkteinvesteringer i utlandet (DIU)	218
	Direkteinvesteringenes betydning	219
	Hvorfor direkteinvesteringer i utlandet?	221
6.3	Transnasjonale verdikjeder	223
	Nye styringsformer	229
	Ny internasjonal arbeidsdeling	230
6.4	(Nasjonal)statens rolle	232
	Den økonomisk liberale staten	233
	Staten som selskapseier	234
	Statlig næringspolitikk	235
	Grenser for næringspolitikk	240
6.5	Internasjonalt samarbeid om regulering	241

Nasjonalstaten regulerer	241
Internasjonale avtaler	244
Internasjonal konkurransepolitikk	249
6.6 Oppsummering	254
Kapittel 7	
Utfordringer i IPØ	256
7.1 Fordeling av økonomisk velstand	256
Situasjonen	257
Globaliseringens fordelingsvirkninger	258
Bidrar verdikjedene?	260
Hva må gjøres?	263
7.2 Energi og klima	264
Politikk og økonomi i energimarkedene	265
Klima og økonomisk politikk	267
Klimapolitisk vendepunkt?	269
Energisikkerhet	272
7.3 Systemets etisk-moralske kontraster:	
svart økonomi mot samfunnsansvar	273
Svart økonomi	274
Skatteflukt	275
Private aktører tar samfunnsansvar	276
Global Compact	277
En ny vending i forholdet mellom staten og markedet	278
7.4 Hvor går verden?	281
Hvis geopolitikken dominerer	281
Valg i «veikryssene»	283
Ny vending?	284
Økonomisk ordliste	286
Litteratur	320
Stikkord	333